

ENHET
Enheten för Valfärd, Utbildning och
Arbetsmarknadspolitik
HANDLÄGGARE
Malin Wreder

DATUM
2020-03-04

ERT DATUM
2020-03-17

DIARIENUMMER
20190338

ER REFERENS
U2019/04318/UH

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

LOs yttrande över promemorian **Bättre studiestöd till äldre**

LO har fått möjlighet att yttra sig över rubricerad promemoria och kommenterar ett antal utvalda delar av förslagen.

Utbildning och kompetensutveckling är en central del i den svenska arbetsmarknadsmodellen som syftar till att trygga människors anställningsbarhet snarare än att säkra befintliga jobb. Det är ett framgångsrecept som bör värnas och utvecklas. Ur ett samhällligt perspektiv är det därför angeläget att underlätta möjligheterna till ett livslångt lärande, och en del i det är att studiemedelssystemet anpassas för äldre yrkesverksamma. LO anser att utredningens förslag i stort rimmar väl med det.

LO tillstyrker utredningens förslag att gränsen för rätt till studiemedel ska höjas till 60 år och att nedtrappningen i rätten att låna höjs med motsvarande antal år så att den börjar vid 51 år och slutar vid 60 år.

LO tillstyrker även att den övre åldersgränsen för studiestartsstöd höjs med fyra år så att den övre gränsen sätts till 60 år.

LO tillstyrker förslaget om att antalet studiemedelsveckor, utöver ordinarie veckogränser, ska kunna utökas av arbetsmarknadsskäl för personer som är 40 år eller äldre. Förslaget innebär förbättrade möjligheter för äldre att vidareutbilda sig och ställa om och innebär samtidigt att arbetsmarknadens behov bättre kan tillgodoses. LO anser att förslaget är välunderbyggt och väl avgränsat till att arbetsmarknadsskäl inte ska kopplas till individens position på arbetsmarknaden utan avse utbildning som det finns ett samhällligt behov av, det vill säga, bristyrken. LO vill i sammanhanget betona organisationens hållning att individer med svag eller instabil position på arbetsmarknaden ska omfattas av insatser som finansieras inom ramen för den aktiva arbetsmarknadspolitik. Studiemedelssystemet är en del av utbildningspolitiken och primärt till för unga och vuxna som själva söker sig till studier inom utbildningssystemet.

LO tillstyrker utredningens förslag att arbetsmarknadsskäl särskilt ska nämnas i författningstexten och att regeringen ska föreslå vad som menas

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA WWW.LO.SE
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

med arbetsmarknadsskäl. Det är centralt att innebörden av arbetsmarknadsskäl definieras för det här sammanhanget så att det blir tydligt för alla parter.

LO tillstyrker förslaget att CSN ska ges i uppdrag att följa upp hur många studerande som medgetts extra veckor utöver veckogränserna och vilka effekter det har fått. Av utvärderingsskäl är det relevant för flera parter, inte minst regeringen, att studera vilka effekter denna förändring får för den enskilda individen, vilka grupper som nyttjar möjligheten, vilka utbildningar de studerat, etcetera.

En ny lägre deltidsnivå

Utredningen har även haft i uppdrag, om så bedöms lämpligt, att lägga förslag på hur en ytterligare deltidsnivå inom studiemedelssystemet kan införas med syftet att möjliggöra studiemedel för en studieomfattning som understiger dagens studietaktsgräns på 50 procent av heltid. Utredningen avstår att lägga ett sådant förslag

LO delar inte utredningens bedömning och beslut om att inte föreslå en ytterligare deltidsnivå omfattande 25 procent av heltid.

Utredningen motiverar sin bedömning med att en ny lägre deltidsnivå skulle ge relativt låga studiemedelsbelopp, att det sannolikt inte skulle vara rekryterande för studerande med lite högre inkomster och att det inte skulle ge nämnvärda samhällsliga nyttoeffekter eftersom många som redan nu studerar skulle få stödet. Det är inte en osannolik slutsats inom ramen för det rådande regelverket för studiemedelssystemet. Det är högst troligt att en stor andel av dem som redan nu studerar på en lägre nivå en 50 procent också yrkesarbetar och finansierar sina studier genom sin löneinkomst.

Enligt utredningen skulle en person, om en 25 procentsnivå införs, och som max får ha en månadslön på 35 000 kronor enligt dagens fribeloppsbestämmelser, kunna minska sin arbetsomfattning till 75 procent och få studiemedel utan att beloppen reduceras. LO instämmer med utredningen att det relativt låga belopp i studiemedel som den studietaktsnivån skulle ge sannolikt inte kommer att göra någon större skillnad i ett rekryteringsperspektiv för individer inom det här inkomstskiktet. 25 procent av heltid är en relativt låg studietakt och det stora flertalet av dessa individer har sannolikt möjlighet att studera på den nivån och samtidigt klara sitt uppehälle och sina omkostnader ändå.

Det statliga studiestödet är en del av utbildningspolitiken och ska verka rekryterande både för kvinnor och för män och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska dessutom utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen för att på så sätt bidra till ökad social rättvisa. Utöver det ska studiestödet också ska ha en god effekt på samhällsekonomin över

tid. Dessa mål slogs fast i studiestödsreformen 2001 och finns även formulerat i budgetpropositionen för 2020.

Enligt LOs mening vore det inte samhällsekonomiskt försvarbart att medge studiemedel till individer med relativt goda inkomster. Det skulle även gå stick i stäv med målet att studiemedelssystemet ska verka utjämnande och socialt rättvist. Det är också anledningen till att det finns en inkomstprövning för att kunna erhålla studiemedel.

Ingången till januariavtalet och utredningens uppdrag är bedömningen att förändringar på arbetsmarknaden kommer leda till att människor i högre utsträckning kommer behöva vidareutbilda sig och ställa om på arbetsmarknaden. Det är en trolig utveckling. Och de som har de största arbetslöshetsriskerna på den föränderliga arbetsmarknaden och störst behov av vidareutbildning är de med kortare utbildning. Människor med en löneinkomst på 35 000 kronor i månaden har troligtvis också en relativt bra utbildningsbakgrund att stå på, en stabil position på arbetsmarknaden och mindre arbetslöshetsrisk och därmed inte samma utbildningsbehov.

Samtidigt anser utredningen utifrån sin analys att det är osäkert hur många som redan studerar på 25 procent av heltid och hur många som skulle börja studera om den studietaksnivån infördes inom studiemedelssystemet. Därför har utredningen lagt fram ett alternativt förslag om att införa en deltidsnivå på 25 procent som en bilaga till promemorian. Utredningen anser att den deltidsnivån skulle ge relativt låga belopp men den totala summan studiemedel skulle kunna vara betydelsefullt för personer med lägre inkomster. LO instämmer i den bedömningen. Individer med relativt låga inkomster har sannolikt också kortare utbildningsbakgrund och det innebär generellt en högre arbetslöshetsrisk.

Utifrån den ovan nämnda ingången till utredningens uppdrag anser LO att det är för grupper med låga inkomster som införandet av deltidsnivå på 25 procent skulle vara mest motiverat, både för de enskilda individerna men även samhällsekonomiskt. Det skulle sänka de ekonomiska trösklarna till studier för människor med låga inkomster och ensamstående med försörjningsansvar. 25 procent av heltid skulle för människor från studieovana hem också kunna vara en ingång till högre studier och första steget till det livslånga lärandet. Det skulle även vara i samklang med vad som sedan 2001 finns angivet i högskolelagen, att universitet och högskolor i sin verksamhet aktivt ska främja och bredda rekryteringen till högskolan.

LO instämmer i utredningens analys att det finns en risk att en stor del av studiemedlet skulle gå till de som redan studerar och som inte har ett egentligt reellt ekonomiskt behov av det. LO anser dock att detta i viss mån går att undvika genom justering av den procentandelen av prisbasbeloppet som ligger till grund för beräkningen fribellopsgränsen. Fribellopsgränsen

för 25 procent av heltid skulle kunna sättas på en nivå så att studiemedel på den studietaktsnivån i stort styrs mot individer med lägre inkomster.

Motivet till inkomstprövning är att studiemedel inte ska utgå om den studerande har en egen inkomst som är så hög att den inte täcker nödvändiga kostnader under studietiden. Det vill säga, studiemedelssystemet bygger inte på inkomstbortfallsprincipen. Utifrån det och ovanstående resonemang anser LO att regeringen bör gå vidare med att inom studiemedelssystemet införa en ytterligare studietaktsnivå omfattande 25 procent av heltid för att förbättra möjligheterna för människor med kortare utbildning att kombinera studier och arbeta.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Karl-Petter Thorwaldsson

Mattias Samuelsson
Handläggare